

Bogumiła Warząchowska

Działalność Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 39/2, 438-445

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BOGUMIŁA WARZĄCHOWSKA

Uniwersytet Śląski w Katowicach

DZIAŁALNOŚĆ BIBLIOTEKI TEOLÓGICZNEJ UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

Pięć lat działalności Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego zasługuje na podsumowanie dotychczasowej pracy i przedstawienie planu dalszego rozwoju. Powołana Zarządzeniem Rektora UŚ w 2001 r.¹, wpisała się w strukturę środowiska akademickiego jako największa biblioteka w sieci specjalistycznych księżnic Uniwersytetu Śląskiego. Znakomitą pozycję i bogatą tradycję zawdzięcza swojej poprzedniczce – Bibliotece Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego (WŚSD)². Przekształcenie Biblioteki WŚSD w Bibliotekę Teologiczną³ wywołało konieczność zmiany profilu gromadzenia zbiorów z popularnonaukowego i naukowego na publikacje o charakterze ściśle naukowym i dydaktycznym. Szczegółowy profil zbiorów kształtują przede wszystkim dyscypliny uprawiane na Wydziale Teologicznym i badania prowadzone przez pracowników naukowych.

Biblioteka Teologiczna nie dysponuje własnym budynkiem, mieści się w pomieszczeniach adaptowanych do celów bibliotecznych. W zamyśle inicjatorów tworzącego się Wydziału Teologicznego, Biblioteka miała być samoistnym, wolno stojącym budynkiem, architektonicznie wkomponowanym w istniejące już obiekty katedry archidiecezjalnej, kurii metropolitalnej, WŚSD oraz nowego gmachu Wydziału.

Z upływem czasu uznano, że realnym przedsięwzięciem finansowym będzie przebudowa skrzydła budynku WŚSD, tej części, w której dotychczas znajdowała się Biblioteka. Również i ten plan nie doczekał się realizacji. Ostatecznie pierwsza pięcioletnia działalność księżnicy teologicznej zamyka się w wydzielonych pomieszczeniach WŚSD z planami gruntownego remontu, modernizacji pomieszczeń i z nadzieją nowoczesnego, funkcjonalnego wyposażenia. Obecnie Biblioteka Teologiczna zajmuje trzy kondygnacje z przysposobionymi pomieszczeniami dla czytelników i częścią wydzieloną dla personelu bibliotecznego.

¹ Zarządzenie nr 54/2001 z dnia 28 IX 2001 r. Rektora Uniwersytetu Śląskiego w sprawie powołania Biblioteki Wydziału Teologicznego.

² Historia i działalność Biblioteki była omawiana dotychczas przez: T. C z a k a n ś k i e g o, *Historia Biblioteki Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego (1927–2000)*, „Wiadomości Archidiecezjalne” 2000, nr 11, s. 530; tenże, *Biblioteka Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego*, [w:] *Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne 1924–2004*, pod red. J. Kupnego, Katowice 2004, s. 283–292; tenże, *Libri Martyres. Gdy książka była wrogiem*, [w:] *Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne 1924–2004*, pod red. J. Kupnego, Katowice 2004, s. 293–298.

³ Problem przekształcenia omówiono w: B. Warzachońska, *Wyrosła z dobrego drzewa*, „Gazeta Uniwersytecka” 2002, nr 3, s. 25; też, *Biblioteka Teologiczna zaprasza. Czytaj na Wita Śtwosza*, „Gość Niedzielny” 2002, nr 5, s. 26; też, *Stara Biblioteka nowego wydziału Uniwersytetu Śląskiego*, „EBIB” 2002, nr 35 [Dokument elektroniczny] Tryb dostępu: <http://bib.oss.wroc.pl/2002/35/warzachowska>.

Wewnętrzna struktura biblioteki została uregulowana z jednej strony przez Bibliotekę Uniwersytetu Śląskiego, a z drugiej przez władze wydziałowe. Chociaż wchodzi w strukturę bibliotek uniwersyteckich jako jedna z bibliotek specjalistycznych, ze względu na specyfikę zbiorów i sposób finansowania tworzy własny system biblioteczno-informacyjny, złożony z podstawowego zasobu księgozbioru, jakim są magazyny biblieczne, Czytelnia Ogólna i Biblioteki Zakładowe.

Podstawą działania biblioteki są zbiory i związana z nimi polityka gromadzenia, wpływ nowości, a także ich wartość naukowa oraz różnorodność dokumentów, takich jak: druki zwarte, czasopisma, wydawnictwa ciągłe i zbiory specjalne.

Czytelnia Ogólna tworzy księgozbiór podręczny przeznaczony głównie do celów dydaktycznych. Całość, obejmująca 2357 woluminów książek oraz 940 woluminów czasopism, zgromadzona jest w 24 podstawowych działach⁴: Historia; Historia Kościoła; Homiletyka; Katechetyka; Teologia Pastoralna; Teologia Fundamentalna; Teologia Dogmatyczna; Teologia Moralna; Teologia Ascetyczno-mistyczna; Teologia Chrześcijańska; Misjologia; Ekumenizm; Liturgika; Bibliстыka; Prawo; Katolicka Nauka Społeczna; Patrologia; Dokumenty Kościoła; Religioznawstwo; Sztuka; Silesiaca; Pedagogika; Psychologia; Filozofia. Istotną część księgozbioru podręcznego stanowią wydawnictwa informacyjne, poczynając od warsztatu informacyjno-bibliograficznego, poprzez encyklopedie i słowniki ogólne i specjalistyczne w podziale na: Leksykony; Informatory; Słowniki; Słowniki Specjalistyczne; Encyklopedie; Encyklopedie Specjalistyczne; Bibliografie; Bibliografie Specjalistyczne. Dla usprawnienia pracy w czytelni i szybkiej obsługi użytkowników skompletowano serie wydawnicze, do których najczęściej sięgają czytelnicy, czyli: *Academica*; *Amateca*; Biblioteka Ekumenii i Dialogu; *Myśl Teologiczna*; *Opolska Biblioteka Teologiczna*; *Studia Biblica*; *Studia i Materiały Wydziału Teologicznego UŚ*; *Sympozja*; *Zeszyty Biblijne KOAB*; *Źródła Myśli Teologicznej*.

Zakres gromadzonych tutaj zbiorów jest ukierunkowany, jak wspomniano, na nauki teologiczne z uwzględnieniem nauk pokrewnych dziedzin, interdyscyplinarnych i pomocniczych. Dobór literatury jest na bieżąco konsultowany z pracownikami naukowymi i uzupełniany systematycznie o pozycje zalecane podczas zajęć dydaktycznych.

Czytelnia ogólna dysponuje 200 tytułami czasopism polskich i 90 tytułami czasopism zagranicznych. Roczniki archiwalne periodyków zlokalizowane są w magazynach bibliecznych i na życzenie czytelników sprawnie dostarczane do czytelni.

Biblioteki zakładowe stanowią bogaty warsztat naukowo-badawczy dla pracowników macierzystego Wydziału w ramach poszczególnych zakładów. Biblioteka Teologiczna wraz z utworzonymi bibliotekami zakładowymi tworzy spójną sieć biblioteczną Wydziału. Powołaniu bibliotek zakładowych przyświecał cel stworzenia podręcznego zaplecza naukowo-badawczego dla pracowników oraz chęć poprawienia jakości prowadzonych zajęć dydaktycznych i seminaryjnych. Wyselekcjonowany z głównego zasobu bibliotecznego księgozbiór znalazł właściwe lokum w pomieszczeniach nowego gmachu Wydziału. Gromadzenie i opracowanie nowości spoczywa w dalszym ciągu na pracownikach biblioteki, którzy dbają o warsztat informacyjny tych zbiorów, nanosząc stale w katalogu sigła poszczególnych zakładów. W centralnym katalogu Biblioteki Teologicznej zamieszczona jest więc pełna informacja o lokalizacji książki. Udostępnianiem zbiorów z 12 bibliotek

⁴ Tworząc działy, wzorowano się na innych Bibliotekach Teologicznych: H. I. S z u m i ł, *Schemat działów czytelni teologicznej Biblioteki Uniwersyteckiej KUL*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1993, s. 223; K. G o n e t, *Działy księgozbioru podręcznego w czytelni Biblioteki Seminaryjnej w Warszawie*, „FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1997, nr 1/2, s. 205.

zakładowych – tylko w systemie prezencyjnym – zajmują się pracownicy naukowcy w czasie wyznaczonych godzin dyżurów⁵.

Charakter i zakres gromadzonych w bibliotekach zakładowych zbiorów ukierunkowany jest na potrzeby i rozwój naukowy nauczycieli akademickich i ich planów naukowo-badawczych. Nie trzeba chyba podkreślać, że dobrze zaopatrzona biblioteka, zwłaszcza zakładowa, jest podstawowym narzędziem pracy każdego uczonego. Prowadzone w zakładach badania mają istotny wpływ na przyrost książek w bibliotekach zakładowych, ponieważ literatura naukowa kupowana jest głównie ze środków Uniwersytetu Śląskiego, w ramach przyznawanych przez Komitet Badań Naukowych funduszy na badania statutowe i własne.

Czasopisma stanowią wartościową i znaczącą część zbiorów Biblioteki Teologicznej, która jest stale powiększana dzięki prenumeracie, darom oraz wymianie z bibliotekami pokrewnych instytucji. Całość zbioru czasopism znajdujących się w bibliotece obejmuje prawie 1600 tytułów. Czynione są starania, aby ten zbiór był jeszcze bogatszy. Bibliotekarze dbają również o kompletność tomów i numerów poszczególnych czasopism. Brak roczników lub chociaż pojedynczych numerów utrudnia korzystanie ze zbiorów, a tym samym czyni bibliotekę niewiarygodną i mało przyjazną czytelnikom. Mimo to w zbiorach biblioteki znajdują się zdekompletowane roczniki periodyków, cenne jednak ze względu na swój charakter lub czas powstania. Szczególnie warte uwagi są czasopisma w języku niemieckim, powstałe w końcu XIX oraz na początku XX w.⁶ Tematyka periodyków gromadzonych przez bibliotekę dotyczy przede wszystkim teologii, ale także innych dziedzin, takich jak: archiwistyka, historia, historia Śląska, pedagogika, psychologia, filozofia. Wydzieloną grupę stanowią wiadomości diecezjalne różnych diecezji. Czasopisma udostępniane są wyłącznie na miejscu, w przeznaczony do tego celu Czytelnii Czasopism, która stanowi wydzieloną część Czytelni Ogólnej. W Czytelni Czasopism użytkownik ma bezpośredni dostęp do znajdujących się tam bieżących numerów tytułów periodyków gromadzonych aktualnie przez bibliotekę. Starsze roczniki przechowywane są w magazynie.

Czytelnicy, którzy chcą skorzystać z czasopism, mogą sprawdzić tytuły oraz numery dostępne w bibliotece w osobnym komputerowym katalogu czasopism, udostępnionym także przez Internet, bądź w katalogu kartkowym, znajdującym się w Czytelni.

Biblioteka Teologiczna daje swoim użytkownikom również możliwość korzystania z czasopism elektronicznych, które często są odpowiednikiem czasopism wydawanych w formie papierowej. Dzięki ograniczeniu kosztów wydruku i dystrybucji są na ogół tańsze niż ich tradycyjne odpowiedniki. Licencja Uniwersytetu Śląskiego pozwala na pracę z czasopismami elektronicznymi w większości przypadków z każdego komputera sieci uczelnianej. Dostęp do niektórych możliwy jest tylko z komputerów pracujących w podsięciach bibliotecznych. Na Wydziale Teologicznym użytkownicy mają dostęp do czasopism elektronicznych w czytelni Biblioteki Teologicznej oraz na komputerach bibliotek zakładowych⁷.

⁵ *Działalność naukowa Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, [w:] *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w latach 2000–2005 (stan na 30 września 2005 roku)*, oprac. ks. L. Szewczyk, Katowice 2005, s. 203.

⁶ E. Olszowska, *Niemieckojęzyczne czasopisma wydane na Śląsku do 1945 r. w zbiorach Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 2006, t. 39, z. 1, s. 178–190.

⁷ Wykaz czasopism elektronicznych dotyczący teologii i dziedzin pokrewnych znajduje się na stronach <http://www.bib.wtl.us.edu.pl>

Stan księgozbioru Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w latach 2001–2005

Rok	Liczba woluminów	W tym czasopism	W tym w Bibliotekach Zakładowych
2001	101 614	14 710	
2002	104 260	15 151	3 845
2003	107 144	17 937	4 175
2004	109 941	19 074	4 329
2005	112 805	22 062	5 069

Na uwagę zasługuje także proces gromadzenia zbiorów w całej Bibliotece Teologicznej. Zakup książek do biblioteki to nie tylko wybór precyzyjnie przemyślanej i dobranej literatury, ale również kwestia finansowania całego zbioru⁸. Zobowiązanie finansowe kurii wobec Wydziału Teologicznego umożliwia bieżący zakup oraz uzupełnianie dostrzeżonych braków w seriach, wydawnictwach wielotomowych. W poprzednich latach finansowanie to kształtowało się odpowiednio na poziomie (w zł):

Rok	Uniwersytet Śląski	Kuria metropolitalna
2002	12 609,70	72 946,34
2003	7 452,47	90 238,88
2004	42 094,52	86 308,27
2005	27 703,61	41 329,50

Gromadzenie zbiorów w Bibliotece Teologicznej odbywa się na drodze zakupu, wymiany i darów. Z profilu biblioteki wynika jej podstawowe zadanie, jakim jest gromadzenie publikacji teologicznych ukazujących się w Polsce oraz literatury z zakresu historii i współczesności Śląska. Biblioteka zabiega również o nabywanie jak największej liczby wydawnictw o charakterze informacyjno-naukowym typu encyklopedie, słowniki, bibliografie, biografie, materiały źródłowe. Biblioteka Teologiczna jest jedyną placówką na terenie Katowic, która dba o kompletność zbiorów współczesnej problematyki teologicznej kościołów chrześcijańskich oraz innych wyznań i religii. Zakup dokonywany jest bezpośrednio u wydawców, w księgarniach, hurtowniach, poprzez strony internetowe oraz pośredników. Przy zakupie dokumentów ważna dla biblioteki i jej użytkowników jest szybkość w dostarczeniu literatury oraz skuteczność w negocjowaniu cen.

Biblioteka Teologiczna jest jedyną biblioteką specjalistyczną Uniwersytetu Śląskiego, która prowadzi samodzielną wymianę książek i czasopism z 58 polskimi 12 zagranicznymi instytucjami naukowymi. Są to biblioteki wszystkich wydziałów teologicznych w Polsce, biblioteki instytutów teologicznych, wyższych seminariów duchownych, biblioteki towarzystw naukowych, placówek badawczych naszego regionu oraz redakcje czasopism⁹. Materiałem wymiennym są publikacje wydawane przez pracowników naukowych Wydziału Teologicznego, dublety i druki zbędne, będące wynikiem selekcji otrzymanych darów, nie-

⁸ Umowa użyczenia zawarta w dniu 1 września 2001 r. w Katowicach pomiędzy archidiecezją katowicką w Katowicach a Uniwersytetem Śląskim w Katowicach. Aneks do umowy. Pkt. nr 1: Uzupełnianie zbioru bibliotecznego o książki, czasopisma oraz inne materiały zarówno w postaci drukowanej, jak i elektronicznej, potrzebne do celów badań naukowych i dydaktycznych prowadzonych na Wydziale Teologicznym finansowane jest przez archidiecezję katowicką.

⁹ E. Olszowy, *Wymiana krajowa w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2004, t. 82, s. 177–186.

związanych z profilem badań prowadzonych na Wydziale, wydawnictwa przekazane przez Drukarnię Archidiecezjalną, publikacje z Wydawnictwa św. Jacka oraz tzw. egzemplarze gratisowe z Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego.

Dary w Bibliotece Teologicznej są formą wpływu najmniej planowaną i oczekiwaną. Publikacje otrzymywane w darze są cennym nabytkiem, jeśli składają się z dokumentów wartościowych bądź stanowią celowo dobrane zespoły piśmiennicze. Źródła, z których dary wpływają do biblioteki, to:

- instytucje: wydawnictwa, hurtownie, likwidowane biblioteki parafialne, placówki naukowo-badawcze, redakcje czasopism, towarzystwa naukowe;
- osoby prywatne: księży, pracownicy naukowcy, autorzy książek, bibliotekarze, bibliofile, pracownicy uczelni, studenci.

Mówiąc o darach w Bibliotece Teologicznej, należy wziąć pod uwagę spuścizny po uczonych, a zwłaszcza pośmiertne dary księży przekazywane przez rodziny lub osoby do tego upoważnione. Są to bogate i wielodziedzinowe księgozbiory wymagające wnikliwej selekcji i szczegółowego opracowania. W 2002 r. Biblioteka Teologiczna decyzją rodziny zmarłego przejęła księgozbiór ks. dr. Martina Gritza¹⁰. Dzięki tym zbiorom biblioteka wzbogaciła się o najważniejsze dokumenty postanowień Kościoła w Niemczech, literaturę teologiczną dotyczącą zagadnień pokoju i wojny, publikacje z zakresu politologii, cenne zbiory silesiaków oraz wiele książek i czasopism związanych z duszpasterstwem wojskowym. W 2003 r. otrzymano z kolei książki po zmarłym ks. prof. dr. Paulu Bormannie¹¹. Spuścizna prof. Bormanna obejmowała czasopisma teologiczne i książki z zakresu teologii patrystycznej, homiletyki, a także z pedagogiki i katechetyki. Zarówno księgozbiór Gritza, jak i Bormanna wymagał wnikliwej selekcji, a nieprzydatne tytuły w Bibliotece Teologicznej trafiły do innych użytkowników, m.in. do Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego, Biblioteki Nauk Społecznych. Dary są źródłem wpływu wymagającym szczególnej selekcji przed ostatecznym włączeniem ich do zbiorów. Doboru literatury z darów dokonuje się zespołowo, powołując specjalistów z różnych dziedzin, i włącza najbardziej cenne pozycje.

Jedną z najważniejszych form pracy każdej biblioteki jest działalność informacyjna, prowadzona oczywiście także przez Bibliotekę Teologiczną. Jednym z jej przejawów jest informowanie o własnych zbiorach. Głównym źródłem informacji o zasobach biblioteki są katalogi. Rozpoczęta wiele lat temu retrokonwersja opisów bibliotecznych katalogu kartkowego jest ciągle aktualizowana¹². Tradycyjne katalogi kartkowe – alfabetyczny i systematyczny – zostały zastąpione katalogiem elektronicznym z dobrze rozbudowaną bazą indeksów¹³. Z dniem 31 XII 2001 r. podjęto decyzję o całkowitym zamknięciu katalogów kartkowych. Pozycje nabywane od 2002 r. są umieszczane wyłącznie w katalogu komputerowym, tworzonym na podstawie programu MAK, opracowanym przez Bibliotekę Narodową w Warszawie. Opierając się na katalogach, bibliotekarze udzielają ponadto porad bibliograficznych i służą pomocą w wyszukiwaniu piśmiennictwa na określony temat. Pracownicy biblioteki pomagają czytelnikom także w samodzielnych poszukiwaniach informacji, dysponując zbiorem podstawowych informatorów bibliograficznych, biograficznych, adresowych (schematyzmy poszczególnych diecezji). Na stanowiskach komputero-

¹⁰ W. Myszo r, *Ks. dr Martin Gritz i jego Biblioteka*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 2003, t. 36, z. 1, s. 258, 259.

¹¹ Tenże, *Ks. Prof. dr Paul Bormann i jego Biblioteka*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 2004, t. 37, z. 1, s. 174–176.

¹² J. Sulc, *Automatyzacja Biblioteki Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach*, „FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1998, z. 1, s. 83–91.

¹³ Taż, *Komputeryzacja Biblioteki Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach*, „Bibliotekarz” 2000, z. 7/8, s. 33–35.

wych udostępniają bazy danych w trybie on-line oraz zapewniają dostęp do internetowych źródeł informacji naukowej.

Do podstawowych usług informacyjnych Biblioteki Teologicznej należy zaliczyć:

- wyszukiwanie i udostępnianie źródeł informacji niezbędnych w pracy naukowej i dydaktycznej Wydziału Teologicznego;
- udzielanie informacji bibliograficznych i rzeczowych na podstawie gromadzonych źródeł drukowanych, komputerowej bazy danych i Internetu;
- lokalizację poszukiwanej literatury w bibliotekach krajowych i zagranicznych;
- prowadzenie indywidualnych szkoleń użytkowników w zakresie korzystania z komputerowych baz danych.

Ważnym nurtem działalności informacyjnej Biblioteki Teologicznej są wystawy książek. Pracownicy biblioteki zdają sobie sprawę, że dobra informacja o gromadzonych zbiorach jest znakomitym sposobem na promocję swojej działalności. Dlatego przy głównym wejściu do ksiąźnicy w gablotach umieszczone są nowości książkowe i czasopiśmiennicze z ostatniego tygodnia. Regularna wymiana tytułów powoduje, że czytelnicy na bieżąco informowani są o tym, co wpłynęło do biblioteki. Duże zainteresowanie wzbudzają wystawy okolicznościowe bądź tematyczne organizowane w dolnym holu biblioteki, w sąsiedztwie katalogów i działu udostępniania. Dotychczas zorganizowano 26 ekspozycji tematycznych¹⁴. Czytelnicy mogli poznać aktualne wydarzenia na Wydziale Teologicznym, w uczelni oraz z życia Kościoła. W omawianym czasie na szczególną uwagę zasługują wystawy nowości z Międzynarodowych Targów Książek, Krajowych Targów Wydawców Katolickich i Kiermaszu Wydawców Katolickich. Ekspozycyjny zbiór książek pochodził z darów księdza arcybiskupa Damiana Zimonia. Uzupełnieniem ekspozycji książkowej były katalogi nowości czołowych wydawców. W najbliższym czasie zostanie zorganizowana wystawa literatury związanej z życiem Jana Pawła II. Bogaty i interdyscyplinarny księgozbiór pozwala bibliotece na organizowanie kolejnych ekspozycji.

Należy także wspomnieć o prowadzeniu przez bibliotekarzy komputerowej bazy dorobku naukowego pracowników Wydziału Teologicznego. Opisy zbierane w Bibliotece Teologicznej są wprowadzane do „Bibliografii dorobku pracowników naukowych UŚ”, która zawiera ponad 30 tys. rekordów publikacji z lat 1968–2005. Dorobek naukowy pracowników Wydziału obejmuje 822 wprowadzone rekordy. Pracownicy Biblioteki Teologicznej czynią wiele starań, aby baza bibliografii była kompletna, a opisy merytorycznie poprawne. Wszystkie opisy sporządzane są z autopsji, gwarantującej poprawność opracowania.

W Bibliotece Teologicznej promowana jest działalność dydaktyczna, która koncentruje się na:

- prowadzeniu zajęć z przysposobienia bibliotecznego dla studentów pierwszego roku;
- prowadzeniu praktyk zawodowych dla studentów Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ.

Przysposobieniem bibliotecznym objęci są wszyscy studenci pierwszych lat, zarówno na studiach dziennych, jak i zaocznych. Każdego roku zostaje przeszkolonych 210–230 studentów w zakresie ogólnej wiedzy korzystania z Biblioteki Teologicznej i innych bibliotek Uniwersytetu Śląskiego. Zajęcia przeprowadza się w Czytelni, Wypożyczalni i Katalogu Biblioteki w pierwszych dniach października, zgodnie z opracowanym programem¹⁵. Program ten obejmuje niezbędne minimum, czyli 1 godzinę wykładu i 1 godzinę ćwiczeń.

¹⁴ Tematyka wystaw oraz bibliografia ekspozycyjnych publikacji znajdują się w Bibliotece Teologicznej. Por. Teczka. Wystawy.

¹⁵ Program zajęć z Przysposobienia Bibliotecznego dla studentów I roku Wydziału Teologicznego. Biblioteka Teologiczna. Teczka. Przysposobienie Biblioteczne.

Wykład odbywa się w Czytelni i dotyczy roli i funkcji biblioteki akademickiej z uwzględnieniem Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego oraz Biblioteki Teologicznej. Istotnym elementem jest przedstawienie zasad udostępniania zbiorów w Czytelni Ogólnej ze szczegółowym omówieniem Regulaminu Czytelni Ogólnej¹⁶.

Zajęcia przeprowadzane w Wypożyczalni i Katalogu Biblioteki obejmują praktyczne ćwiczenia z posługiwania się katalogami bibliotecznymi. Chodzi bowiem o to, aby studenci mogli dokładnie i wszechstronnie poznać mechanizmy wszystkich czynności związanych z wypożyczeniem książki, począwszy od wyszukania jej w katalogu, poprzez wypełnienie rewersu, aż do otrzymania potrzebnej lektury. Poprawnie wypełniony rewers pełni funkcję ćwiczeniową, a także jest dowodem obecności na zajęciach i podstawą uzyskania przez studentów wymaganego wpisu w indeksie. Podczas ćwiczeń studenci poznają również warunki korzystania z wypożyczalni oraz Regulamin Wypożyczalni¹⁷.

Biblioteka Teologiczna od początku swej działalności współpracuje z Instytutem Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej US, przyjmując co roku studentów na praktyki śródsesemestralne i wakacyjne. W omawianym czasie w Bibliotece praktykę śródsesemestralną odbyło 58 studentów w wymiarze 580 godzin, a 10 studentów praktykę wakacyjną w wymiarze 1300 godzin. Praktyki zawodowe studentów bibliotekoznawstwa opierają się na programie ministerialnym. Prawidłowe zorganizowanie i przeprowadzenie praktyki wymaga dużego nakładu pracy tak ze strony uczelni macierzystej studentów, jak i biblioteki przyjmującej praktykantów. Są to prace organizacyjne, dydaktyczne i merytoryczne wymagające współdziałania wszystkich pracowników biblioteki oraz zaangażowania studentów.

Pracownicy Biblioteki Teologicznej prowadzą także działalność naukowo-badawczą, która wynika z ustawy o szkolnictwie wyższym. Działalność ta dotyczy badań roli książki i jej funkcjonowania społecznego; znaczenia biblioteki w środowisku, jej organizacji i metod pracy; badań czytelnictwa i wykorzystania księgozbioru; współpracy ze środowiskiem i regionem. Zarówno Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego, jak i podległe jej biblioteki specjalistyczne nie mają powołanych zespołów badawczych realizujących wspólne prace. Mimo to bibliotekarze zatrudnieni w Bibliotece Teologicznej co roku publikują rozprawy, komunikaty i sprawozdania naukowe w ogólnopolskich i lokalnych czasopismach naukowych i popularnonaukowych.

Użytkownicy Biblioteki Teologicznej wywodzą się zarówno ze środowiska naukowego, jak i spoza uczelni. Podczas pięcioletniej działalności biblioteka zaistniała nie tylko w świadomości środowiska akademickiego, ale również w znacznej części społeczności śląskiej. Świadczą o tym liczne telefony i pytania o godziny otwarcia i możliwości korzystania ze zbiorów. Z biblioteki korzystają przede wszystkim pracownicy naukowci i studenci Wydziału Teologicznego, których poszukiwania biblioteczne dotyczą prowadzonych badań naukowych oraz potrzeb dydaktycznych.

Drugą liczną grupę czytelników stanowią pracownicy naukowci i studenci pozostałych wydziałów Uniwersytetu Śląskiego, a także – w ramach umowy środowiskowej – pracownicy naukowci i studenci innych katowickich uczelni. Nie jest to zaskakujące zjawisko, ponieważ księgozbiorem religioznawczym i teologicznym interesują się nie tylko osoby, dla których jest to wymóg profesjonalny, ale również ci, których nurtują problemy egzystencjalne lub pragną pogłębić swoją wiarę czy wiedzę teologiczną.

Do trzeciej grupy odwiedzających bibliotekę należy zaliczyć księży i siostry zakonne, poszukujących konkretnych materiałów zarówno do codziennej pracy duszpasterskiej,

¹⁶ Regulamin Czytelni Ogólnej znajduje się w czytelni do ogólnego użytku.

¹⁷ Regulamin Wypożyczalni dostępny jest w wypożyczalni do ogólnego użytku.

katechetycznej i homiletycznej, jak i w procesie dokształcania się i podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych.

Czwartą grupą użytkowników jest młodzież szkolna – licealiści i gimnazjaliści. Ich zainteresowania koncentrują się wokół tematów związanych z aktualnym życiem Kościoła w Polsce i na świecie. Zagadnienia, z którymi trafiają do biblioteki, są obszerne, wielowątkowe i wymagają docierania do literatury źródłowej. Uczniowie poszukują materiałów w celu przygotowania się do olimpiad, konkursów czy pisania referatów. Wśród tej grupy czytelników wyróżnia się młodzież maturalną przygotowującą się do egzaminu dojrzałości. Użytkownicy ci nie są przygotowani do korzystania z biblioteki naukowej i w obsłudze należy poświęcić im i ich potrzebom sporo czasu i wysiłku.

Ze zbiorów Biblioteki korzysta również społeczność lokalna. Są to czytelnicy najbardziej absorbujący i wymagający. Rozpiętość zainteresowań tej grupy użytkowników jest olbrzymia. Warto w tym miejscu zauważyć, że Biblioteka Teologiczna w Katowicach pełni od niedawna, w środowisku bibliotek kościelnych, rolę jednego z wiodących ogólnodostępnych ośrodków myśli teologicznej. Starannie dobierany księgozbiór sprawia, że użyteczność biblioteki ciągle wzrasta. Obserwujemy intensywny, dynamiczny rozwój nauk teologicznych i wzrost zainteresowania nimi również wśród osób świeckich, dlatego istotna jest rzetelna informacja o tych zbiorach, przeznaczona dla szerokiego kręgu czytelników.

Biblioteka Teologiczna działa od niespełna pięciu lat, ale już postrzegana jest jako liżąca się instytucja naukowa Śląska. Świadczy o tym zarówno sam zasób zbiorów, jak i jego intensywne wykorzystanie przez pracowników naukowych, studentów oraz inne zainteresowane osoby. Będąc spadkobiercą bogatych tradycji, obecna księżnica z pewnością przysłuży się nauce śląskiej i kulturze swojego regionu.